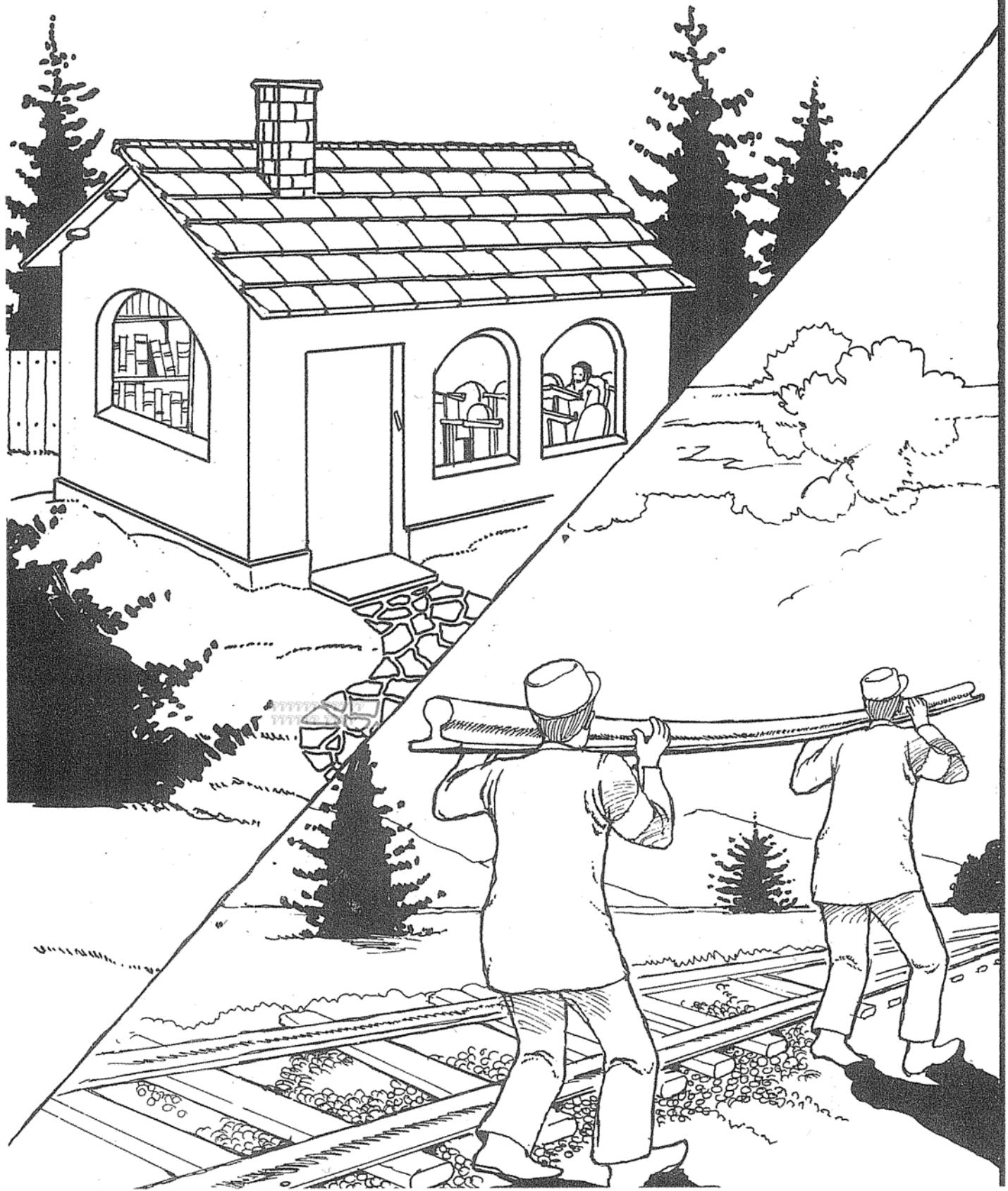


זכרון רמב"ח



הרבי אשר זאב ורנר זצ"ל רבה של טבריה

מסבב לפרש החריפות על יד קבר הרמב"ם ז"ל בטבריה בשנת
תשט"ו

בראש חדש אלול תש"ז, יצא משלחת מטעם פועלי אגדת ישראל לטבריה, לביקור אצל רבה של התנועה הרבי הצדיק ר' א. ז. ורנר זצ"ל, לדון אותו בעיות התנועה בכלל, ובבעיות ההתיישבות בפרט. המשלחת כללה, את הרבי קלמן כהנא שליט"א את הח' יצחק גروس והח' שמעון מאיר מהמחלקה להתיישבות.

היות והח' יצחק גروس כיהן גם כיושב ראש המועצה האזורית נחל שורק, ואנייתי מזכיר המועצה. החלנו שאctrף לנסעה כדי לנצל את שעת הנסעה לדינונים בנושאים שוטפים שעמדו על הפרק. והנה נתגלה ~~בדרכך~~ זכות גדולה, לשוחח עם הרבי ורנר זצ"ל אודות בעית החריפות ברחוב קבר הרמב"ם בטבריה.

הבעיה התעוררה, עקב רצון משרד הדתות, לשפר את מקום מנוחתו של הנשר הגדל רביינו משה בן מימון זצ"ל. העניין התפרסם בעיתונות הארץ וחוץ לארץ והיה לשיחת היום בכל פזרי ישראל.

הרבה חיצי ביקורת ובלסטרהות הושלו ברב ורנר זצ"ל בשל היותו אב"ד טבריה מקום מנוחתו של הרמב"ם ז"ל, ובשיחה זו נגע הרבי ורנר זצ"ל בעיה הכאובה, ופרש לפניו כשמלה חדשה את דעתו דעת תורה.

עקב חולשתו שהה הרבי ורנר זצ"ל בפورية ליד טבריה במקום הבראה, והשicha התנהלה שם באוירה שקטה ורוגעת. ובתוך השicha, מסר לנו הוא זצ"ל דברים מופלאים על אודות יסודה של טבריה החדשה, ועל מנהגי הקבורה והעברת מתים בה.

הרב ורנر ז"ל הדגיש כמה פעמים בשיחה זו, שדברים אלו שהוא מוסר לנו קבלו הוא מבית דין הקודם של טבריה. ובית דין הקודם, קבלם מבית דין קודם, מסורת הקבלה שבידו נמשכת עד בית דין של אותו צדיק וקדוש ישראל, הרב רבי חיים אבולעפיה זצ"ל. (1)

זכורני, כד הוינא טלייא, קנאתי תמיד באותם התנאים והאמוראים, אשר למדו הלכות גדולות ודברים גדולים מרבותיהם הקדושים, עקב שיחה שלנית - כביכול - אגב הליכתם בשדה, או אגב התעסקות אחרת, ובנו על יסוד למוד זה תלי תלמידים של הלכות. בעת שיחת - למוד זו, הרגשתי ממש כמו שלומד וושאמע תורה מפני קדמון.

רב ורנר זצ"ל כתוב באותו זמן, תשובה ארוכה לאחד מגודלי הדור זצ"ל, שהרעיש עולמות, אודות החפירות שנעשו על ידי קבר הרמב"ם, ורביינו בתשובתו הארוכה, מהוה דעתו דעת תורה, שונה מאשר דעתו של אותו גאון. תשובתו לא ניתנה לפירסום עקב רצונו של רב ורנر זצ"ל, שלא לעורר מחלוקת, ולא ללבות את אש המחלוקת, וביטל רצונו נגד רצון אותו גדול.

הופיעה אמן, תשובה קטנה ממנו בירחון "קול תורה" גליון חודש שבט - אדר תשט"ז, ובצדה תשובה הרב הגאון י.מ. טולדינו זצ"ל שחולק עליו, ומנסה לדחות את פסק דין של הרב ורנר זצ"ל. בשיחה זו הוסיף רב ורנר זצ"ל בעל פה דברים רבים, והסבירם שלא ניתנים להכתב.

דברים אלה מתברר שפסק דין של רביינו ז"ל עומד על בסיס הלכתי איתן וሞץק.

אין ברצוני וגם ביכולתי, להכנס לעובי המחלוקת בין הפסיקים בעניין פינוי מתים, ואין ספק שדעתם של גדולי ישראל, גם אלה, שחילקו על הרב ורנר זצ"ל בעניין זה, מקורים בהלכה.

אולם, אצין את מקורות ההלכה המדברים בענין זה, לאלה שורצים לעין בה.

את רוב הסימנים של שאלות ותשובות, הוצאי מתשובתו של הרב י.מ. טolidנו ז"ל בירחון קול תורה, מגליונות ניסן אייר סיון תמוז אב אלול תשט"ז.

מקורות ההלכה: א. חוות יאיר בסופו בתשובה הגר"ד אופנהיים.

ב. שדי חמד הלכות אבלות סימן קל"ו.

ג. יד בחאים סימן צ"ח.

ד. עולת איש סימן ט'.

ה. חתום סופר יו"ד סימן ק"ג חלק ו' סימן ל"ז.

ו. נודע ביהודה סימן פ"ט מהד"ת סימן קס"ד.

ז. שיבת ציון ס"ג.

ח. עין יצחק להגר"י אלחנן יו"ד סימן ל"ד.

ט. לבוש מרדיyi סימן ל"ח.

י. ויען אברהם סימן כ"ה.

יא. סידורו של שבת הקדמה לחלק ב' תשובה ב'.

נבו לעובדות עצמן:

משרד מ. העתיקות, שקיבל על עצמו את עבודות שפוד מקום קבורתו של הרמב"ם ז"ל, לא שאל לא ברבנות בירושלים, ולא ברבנות המקומית בטבריה, האם מותר לו לחפור, על יד גדר בית הקברות היישן, בו מקום קבורתו של הרמב"ם ז"ל.

החפירה בוצעה, למטרת יציקת יסודות בטון לבניין בית הכנסת מעל הקבר.

עם העממת החפירות לעומק של 2-1 מ', נתגלו קברים, ובهم עצמות מתים.

הדבר לא עורר התפעלות מיוחדת, לא אצל החופרים, ולא אצל אנשי הסביבה בטבריה שראו את החפירות.

זה מחזה רגיל בטבריה שכמעט עם כל חפירה לבנית בתי נמצאים עצמות, וגם קברים שלמים.

בדרכ כל נהוג בטבריה, אם הבניה מבוצעת על ידי יהודים חרדים, פונים הם לרבניות בשאלת, ולפי פסק דין של הרבניות בטבריה עוד מימים קדומים, רשיים הבונים לפנות את העצמות, להבאים לקבורה בכבוד ולהמשיך בבניה.

אולם לערנו הרב, הרבה תושבי טבריה לא פונים בשאלת אל הרבניות, ועל דעת עצם שורפים הם את העצמות, וזרקם את האפר לאשפה.

אולם פועלי משרד מ. העתיקות הגדישו את הסאה.

הם לא לקטו את העצמות בדרך כבוד לתוך ארגזים או שקדים. דחפור ענק שתקידו לישר את השטח, גרד את העצמות, והפועלים זרקו אותן על מכוניות משא, כדי לזרקם לתוך ים כנרת.

הטיפול הבזוני של העובדים, עורר את זעם של אנשי טבריה, והגיבו הדברים לאוזן הרבניות המקומית, גם לירושלים הגיעעה השמורה הלא טובה.

משנודע הדבר לרבר ורנר צ"ל יצא הוא עם בית דין למקום, ונזף קשות במנהל העבודה, על הטיפול הלא מכובד בעצמות שנמצאו, והורה לטפל בעצמות בדרך כבוד, לבקש את סליחתם של המתים, ולהבאים לקבורה.

על דרישת תושבי טבריה החדים, שיוציא איסור על המשך החפירות, ענה הרב ורנר צ"ל בשלילה.

עם זאת הדגיש, שגם אין בידו להוציא היתר להמשכת החפירות, כן מסר על החלטתו שלא להתערב.

כשנוכח הרב ורנר צ"ל לדעת, שתושבי טבריה לא ירדו לסתוק דעתו, ופסק דין תמה בעיניהם העלה חוות דעתו - ופסק דין על הכתב, ובמשפטים אחדים נימק את צעדו זה.

מדריכם של גדולי תורה האמיתיים, לעkor תלי תלמידים של הלכות בכמה משפטים קצרים.

גם תשובה זו של רבינו, היא מועט המחזק את המרובה. הסערה הגדולה שקמה סביב עניין זה גרם שרビנו ז"ל לא סידר את דבריו ואת נימוקיו בסדר הדרוש, וזה גרם לכך שרובם רוכם של תלמידי החכמים התפלאו לנוכח פסק דין זה. כאמור ערך הרב ורנر זצ"ל אז תשובה ארוכה ומפורטת, לאחד מגודלי הדור זצ"ל אבל התשובה לא נתנה לפרסום.

אולם גם פסק דין זה הקצר לא התפרסם כדברי, וגם עם פרסוםו, לא הובנו הדברים מפאת עומק המושג וקיצור הדברים, לפיכך יש צורך להקדים כמה דברים יסודיים, שבלעדיהם אי אפשר להבין אפילו מעט מן המעת את פסק דין זה של הרב ורנר זצ"ל.

טבריה

בכדי להבין פרשה זו על בוריה, עלי להקדים פרשה אחרת, הלא היא פרשת יסודה של טבריה וקורותיה, במשך כל הזמן מעת הוסדה ועד ימינו.

על חורבות עיר קדומה, לחוף ים כנרת, בנה הירודס אנטיפס כ-100 שנה לפני חורבן בית שני, עיר חדשה וקרא שמה טבריה. (cohבים גם טבריא עם א', ראה מדרש רבה בראשית כ"ג א').

בהוסד טבריה לא היה כבר זכר לעיר העתיקה שעמדה שם לפנים. בין האמוראים ישנה מחלוקת, בדבר זיהוי עיר הקדומה, עם אחת העיירות שנזכרו ביהושע.

בגמרה מגילה דף ו' סובר ר' יוחנן כי טבריה נוסדה במקום חמת הקדומה, אולם בעיקר מזהים אותה בגמרה עם העיר רקח הקדומה. (ראה גמרא טנהדרין דף י"ב).

יוזפוס פלויוס בספרו "קדמוניות היהודים" י"ח 3.2. מוסר לנו כי עם התחלת בניית העיר, וחברות היסודות לבתים, נתגלו קברים רבים - כנראה קברים של מתי העיר הקדומה רקט או חמת, רעקב זה לא רצו יהודים רבים - ובעיקר כהנים - להתיישב בעיר.

דברי יוזפוס אלה, מתחשים על ידי חז"ל בגמר שבת דף ל"ג. שם מסופר, כי אחרי שיצא התנא האלקרי רבי שמעון בר יוחאי מהמערה, אמרו לו כי יש מקום שיש בו ספק טומאה - מהמת קברים שנמצאים בו - ויש לכוהנים צער לעקוף את המקום.

הוא, ע"י נס סימן את הקברים ויתר המקומות טיהר (ראה בתוספות ד"ה כל היכא), ובירושלמי מסכת שביעית פרק תשיעי מבואר שהוא היה בטבריה.

אחרי טיהור טבריה על ידי ר' שמעון, ניתוספו בה הרבה משפחות יהודיות וגם משפחות של כהנים.

אחריו גרו בטבריה הרבה תנאים ואמוראים. אף מקום מושבו של הסנהדרין, לפני ביטולו היה בטבריה.

(ראה בספר "טבור הארץ" מהרב ר' משה קליערס אבדק"ק טבריה - לפני הרב אורן צ"ל - אודות גדולי ישראל שגרו בטבריה).

במשך קרוב אלפיים שנה מאז הוסף טבריה נחרבה היא כמה פעמים. במרד שפרין נגד הרומים בשנת ד' אלפיים ק"י (350 למספרם) נחרבה העיר.

היא נבנתה מחדש, ובמשך כל ימי ההסבוריים והגאנונים גרו בה יהודים רבים וביניהם גדולי תורה.

במאה החמישית למספרם גדל מספר הנוצרים ואך הושיבו בה הגמון. במאה הששית בנה בה יוסטנטינוס נסיות רבות.

בקץ ד' שצ"ד (634 למספרם) כבשו העربים את טבריה, הם עשו את העיר לעיר הראשית של גליל הירדן, בתקופתם שגשגה טבריה.

בשנות ד' חקע"ג - תקצ"ג (למספרם 833-813), אנו רואים, שהקהלת טבריה מנהלת מאבק עם היהודי בבבל, בדבר מנוי ריש גלותא.

הצלבנים כבשו את טבריה בשנת ד' חתנ"ט (1099 למספרם), בצוותו, ועשאוו למרכז נוצרי חשוב, יסדו נסיכות בטבריה, ובניו בה כנסייה גדולה.

במאה השליש עשרה, היו אוכלוסי טבריה מחצים מוסלמים ומחציתם נוצרים.

בשנת ד' התקמ"ז (1187) התפרקו גודדים מוסלמים, ובראשם צלאח א-דין אל הארץ, ובקרבת טבריה, נחלו נצחון גדול על הצלבנים.

במלחמה זו נהרסה טבריה ונשארה בחורבנה במשך דורות אחדים. ההיסטוריה של טבריה בארבע מאות השנים האחרונות מוכחת לנו היטב.

(בשנת ש"כ לאלו הששי 1560) בראשית שלטון התורכים בארץ. נמסרה טבריה וסביבתה, על ידי הסולטן סולימן, לרשות דון יוסף נשיא, ויהודים מכל קצו הארץ באו להתיישב בה. כעשר שנים לאחר מכן, דהינו בשנת ש"ל היה בטבריה הארדי הקדוש. חמישים שנה אחריו דהינו בשנת ש"פ, התישב בה השל"ה הקדוש ובנה נקרר.

היישוב הזה עמד עד שנת ת"כ, דהינו מאות שנה, ונחרב במלחמה שפרצה בין הפלחים והבדואים.

בשנת ת"ק הוקמה טבריה מחדש, ע"י השיר הדיע דאהר אל עמר, שהזמין את הרב הצדיק רבי חיים אבולעפה, לבנות את טבריה, ומאז לא פסק בה היישוב עד היום.

השכונה מימוניה (שליד קבר הרמב"ם) נוסדה לפני כ-90 שנה.

בתי הקברות בטבריה

בטבריה ישנן שתי בתי קברות, בית הקברות הישן, ובית הקברות החדש.

בבית הקברות הישן טמונה לפי המסורת: